

IDENTITY, LANGUAGE AND TRADITIONAL CULTURE AMONG THE SATHMAR SWABIANS – RESULTS OF A FIELD RESEARCH

IDENTITATE, LIMBĂ ȘI CULTURĂ TRADIȚIONALĂ LA SVABII SĂTMĂRENI – REZULTATELE UNEI CERCETĂRI DE TEREN

Răzvan ROȘU,
Viena, Jena, Cluj-Napoca

Abstract

The present article is centered on some aspects connected to the identity (sometimes diffuse) of the șvabi from Satu Mare. The study is an anthropologic one relating to, concerning the method of research, interdisciplinarity. The used sources are, usually, field researches made in the șvabi villages from the area of Carei (German Großkarol, Hungarian Nagykároly), completed/confronted with edited sources of speciality or press.

Rezumat

Prezentul articol se centrează asupra unor aspecte legate de identitatea (uneori difuză) a șvabilor sătmăreni. Studiul este unul antropologic făcându-se apel, în ceea ce privește metoda de cercetare, la interdisciplinaritate. Sursele utilizate sunt, de regulă, cercetări de teren realizate în satele șvabești din zona Careului (germ. Großkarol, magh. Nagykároly), completate / confruntate cu surse editate precum lucrări de specialitate sau presă.

Key words: Satu Mare, research, Carei, anthropologic study

Cuvinte cheie: Satu Mare, cercetare, Carei, studiu antropologic

Corpusul care a rezultat din culegerile de teren este în mai multe limbi - care nu de puține ori se întrepătrund - în cadrul aceluiași interviu de tip *history of life* pe care l-am utilizat: germană standard, maghiară, dialectul șvăbesc, mai rar română. În ceea ce privește transcrierea dialectologică a materialului rezultat am considerat că doar dialectul șvăbesc necesită o transcriere specială, păstrând pentru maghiară și germana standard grafia consacrată. Transcrierea dialectului șvăbesc este una simplificată deoarece caracterul prezentei cercetări este unul antropologic, nu dialectologic. Cu toate acestea am încercat să marcăm principalele caracteristici ale șvabei sătmărene, ținând cont mai ales de modul în care șvabii sătmăreni își scriu propriul dialect, dar și de lucrările existente despre dialectul mai sus menționat. (Vönház 1908, Berner 1966, Gehl 2001)

1. Întemeierea coloniilor șvabești în ținutul sătmărean

Rolul principal în colonizarea șvabilor din părțile Careiului l-a avut familia nobiliară Károlyi¹, mai ales groful Károly Sándor.² Procesul de colonizare a avut loc în perioada 1712-1804,

¹ Familia Károlyi, a cărui nume era grafiat până în secolul al XVIII-lea Károly, este considerată a fi una dintre cele mai vechi familii nobiliare ungurești. Originile sale coboră până la Kond, unul dintre conducătorii primelor șapte triburi maghiare, care s-a așezat în această regiune formând neamul Kaplony. Mai târziu, neamul s-a divizat în câteva ramuri: Károlyi, Csomaközi, Bagossy, Vetéssy și Vaday. Familia Károlyi și-a luat numele de la orașul Carei, în maghiară Nagykároly, unde și-a avut reședința de la începuturi. Până spre sfârșitul evului mediu familia Károlyi rămâne una de importanță regională. Adevărata ascensiune începe după ce Károlyi Sándor obține titlul de grof. De-a lungul secolelor,

făcând parte din emigrarea șvabilor dunăreni, *Donauschwaben*, în Europa de Sud-Est (Kahl 2014: 109). Fenomenul de emigrare al germanilor în Europa de Sud-Est începe încă din secolul al XII-lea prin colonizarea sașilor și a țipțerilor, care vor da startul formării așa numitelor *Sprachinsel* (Kuhn 1934, Schenk 1992), comunități germane vorbitoare ale unui grai arhaic.

În arealul sătmărean putem identifica două tipuri de colonizare: externă și internă. Contextul istorico-politic de la începutul secolului al XVIII-lea a favorizat la rândul ei demararea acțiunilor de colonizare a populației germane în diverse teritorii stăpânite de Imperiul Habsburgic deoarece în urma numeroaselor războaie, multe dintre regiunile imperiului rămăseră deloc sau slab populate, iar terenurile agricole se sălbăticeseră, nefiind lucrate. Nici satele din jurul Careiului nu făceau excepție de la situația mai sus amintită. În urma atacurilor turco-tătare, a acțiunilor militare întreprinse de către armata curuților, a diferitelor epidemii -precum ciuma din 1709-1712- a inundațiilor sau a secetei, cele mai multe dintre satele situate în apropierea cetății Careiului rămăseseră depopulate (Borovsky 1908).

Primii șvabi au ajuns în comitatul Sătmarului în 1712, ca urmare a anunțurilor făcute în zona Oberschwaben, din actualul land Baden-Württemberg al Germaniei, de către solii grofului Károlyi Sándor, sprijiniți de către autoritățile habsburgice. Dintre cauzele emigrării amintim: foametea din 1712 și dorința de a scăpa de iobăgie. Cei 500 de coloniști șvabi au fost așezați în Urziceni (germ. *Schinal*, magh. *Csanáros*), Carei și Ciumești (germ. *Schamagosch*, magh. *Csomaköz*). Datorită mențiunilor păstrate despre primii coloniști putem identifica informații precum: localitatea de proveniență, ocupațiile pe care le aveau în momentul colonizării (Vönház 1931: 28-34). Prima acțiune întreprinsă de groful Károlyi a fost un eșec. Majoritatea șvabilor au pierit ori s-au întors înapoi în Oberschwaben (Ibidem). În anul 1720 groful Károlyi îl trimite pe colonistul Anton Elemajer din Urziceni în regiunea natală pentru a aduce noi coloniști șvabi. Cele 22 de familii șvabești aduse, în 1720, de către Elemajer au întemeiat localitatea Foieni (germ. *Fienen*, magh. *Fény*). (Idem: 42).

Ultimul grup de șvabi a fost adus de către familia Károlyi pe domeniile sale, în 1738, însă grupuri mult mai mici de șvabi au venit să se colonizeze și după această dată. Restul așezărilor șvabești din Sătmar s-au constituit prin colonizare internă, prin mutarea șvabilor dintr-un sat în altul, pe măsură ce în localitatea de origine nu mai erau terenuri disponibile pentru colonizare. La crearea de noi sate șvabești a contribuit în mare măsură și obiceiul de a preda primului născut gospodăria - păstrat până la sfârșitul secolului trecut-. Ceilalți frați erau despăgubiți cu sume modice, iar părinții primeau o rentă în natură de la fiul care a preluat gospodăria. Prima colonizare internă a fost făcută la Petrești (germ. *Petriefeld*, magh. *Mezőpetri*) în 1740, la care s-au adăugat alte douăzeci de familii venite din Germania. (Idem: 124-126)

Un alt exemplu îl reprezintă Ciumeștiul care a fost colonizat încă din 1712 cu șvabi, dar deja în 1714 aici nu mai exista populație șvabă. Localitatea a fost repopulată mult mai târziu cu șvabi, începând cu 1795 și până spre prima parte a secolului XX, când au venit în Ciumești, șvabi din diverse colonii sătmărene, cei mai mulți din Petrești. Cam în aceeași perioadă avem și primele mențiuni despre șvabii din Sanislău (germ. *Stanislau*, magh. *Szánisló*), care provin la rândul lor din alte colonii șvabești mai mult sau mai puțin apropiate. (Idem: 176-179).

Încă de la începutul colonizării, șvabii au cerut grofului Károlyi să fie colonizați în localități unde nu existau alte etnii, pentru a-și putea păstra specificul. Cu toate acestea nu s-au întemeiat

familia Károlyi a dat un număr remarcabil de personalități în istoria Ungariei, printre care numeroși: ișpani (prefecți), căpitani, miniștrii, prim-miniștrii, academicieni. Vezi Szirmay Antal, *Szatmár varmegyei fekvése története és polgári esmérete*, Buda, Magyar Királyi Universitász, 1810, vol II; Nagy Iván, *Magyarország családai cimerekkal és nemzékrendi táblákkal*, Ráth Mór Kiadó, Pest, 1863, vol. 6.

²Groful Károlyi Sándor, (1669-1743) a fost mai întâi ișpan (prefect) al comitatului Satu Mare, apoi căpitan în armata curuților condusă de către Francisc Rákóczi II. În 1711, pe câmpul de la Moftin, a depus armele și a trecut de partea armatei imperiale. Károlyi Sándor s-a număra printre semnatarii Păcii de la Satu Mare, iar ca răsplată pentru aportul adus la înfrângerea răscoalei i s-a acordat titlul de grof și a fost numit căpitan al armatei imperiale. Un rol important în acordarea acestui titlu l-a avut și faptul că fusese singurul nobil romano-catolic din comitat. Groful a avut inițiativa aducerii șvabilor catolici pe moșiile lui.

localități noi. Șvabii au fost colonizați în localitățile abandonate de către populația băstinașă. Puținii maghiari și români care au rămas în așezările vizate au fost mutați în satele din apropiere.

2. Un paradox: șvabii care vorbesc ungurește

Pentru cei care nu îi cunosc într-un mod direct pe șvabii sătmăreni, o primă întâlnire cu ei ar putea fi bizară deoarece majoritatea șvabilor din județul Satu Mare (germ. *Sathmar*, magh. *Szatmár*), nu vorbesc dialectul șvăbesc, ci limba maghiară. Procesul de maghiarizare al șvabilor sătmăreni este tratat amănunțit în lucrarea lui Păclișanu (1941).

Maghiarizarea șvabilor s-a făcut de-a lungul istoriei prin diverse mijloace. O particularitate a șvabilor sătmăreni este aceea că au fost exclusiv țărani, fără a avea o puternică pătură intelectuală precum sașii sau șvabii din Banat, raportându-se mereu strict la universul rural. Abia după 1880 apar primii intelectuali ai șvabilor sătmăreni, preoții romano-catolici, dar, paradoxal, tocmai ei vor fi principalii agenți ai maghiarizării. Biserica romano-catolică poate fi socotită drept unul dintre cei mai importanți și eficace factori în pierderea dialectului șvăbesc din regiunea Careiului, prin faptul că a introdus limba maghiară în biserici și școli: „In Kircha hõn³ ze zeishta taitische gsai abr dou wenn i schõ ganga bi dou ischt schõ ungarisch gsai, dou hõnd ze ungarisch Ding. Und zei ischt a dr Fiarer gsai, uine hõnd ungarisch bietet und uine taitich undten sentze it guot gsai. Hõnd ze alawei⁴ kualet⁵. Abr dou wenn i ganga bi i Kircha, dou hõnt ze schõ ungarisch schwetzt. Abr võrher hõnd ze taitich. Võrher ischt taitich gsai. I sags schõ dou send alle Schwõba gsai. Ischt dr umer Ding rai komma, do hõnd ze magyarositani g'nemma. Und dou sind sie Ungare gewuara. De hõnd nou, uine hõnd nou nemma, abr uine hõnd's nou. Andere hõnd schõ zrücknomma. De hõnd's stark tiltanit. Mr hõnd it tieafa schwetza schwõbisch. Sie hõnd wella Ungar gsai.”⁶

Chiar și înainte de izbucnirea Primului Război Mondial numeroși șvabi își pierduseră complet identitatea. A se declara maghiari era privit ca un act patriotic, de supunere față de Ungaria. De regulă, șvabii sătmăreni nu aveau nici un fel de contact cu celălalte grupuri germane din Ungaria sau Transilvania, considerând așadar dialectul șvăbesc inferior limbii maghiare. Din punct de vedere antropologic, tendințele de asimilare apărute, în contextul naționalismului din sec. XIX și XX, se manifestă mai ales prin susținerea și impunerea unei limbi străine ca fiind superioară, atât pe plan religios, cât și cultural, față limba maternă a unui oarecare grup. (Kahl 2000: 28–31; Grigoroviță 1996: 46).

Informatorul Johann Bertusch din Petrești amintește de un fapt inedit în legătură cu fenomenul de maghiarizare al șvabilor. El suține că la începutul sec. al XX-lea, din cauza orizontului cultural limitat al țăranilor șvabi, înconjurați numai de populație ungurească și românească, aceștia ajunseseră să creadă că nu mai există alți germani, în afară de ei!⁷ Aproape nimeni nu auzise de Germania sau de partea germană a imperiului Austro-Ungar, iar funcționarii germani dispăruseră și ei după compromisul dualist. Evenimentele din timpul Primului Război Mondial au devenit revelatorii pentru țăranii șvabi din arealul sătmărean. Ei au aflat valoarea reală pe care o avea cunoașterea limbii germane, mulți dintre fiind promovați în grad pentru că știau limbile maghiară și germană. De asemenea, au putut observa că există numeroși germani în Europa, atât în Austria, cât și în "țara lor", Germania.

Pe parcursul cercetărilor de teren efectuate în Petrești am descoperit un fapt care pare să le fi scăpat, cel puțin parțial, înaintașilor care au abordat problema maghiarizării șvabilor sătmăreni. Am constatat că dialectul șvăbesc a devenit cu timpul un grai cu circuit închis, fiind înțeles exclusiv de către vorbitorii nativi. Este de remarcat că atunci când șvabii mergeau la piață în Carei, Debrețin

³ *ø* precum în ungurește *anya* „mamă” sau în diferite graiuri românești din Ardeal *șpre* - „soare”.

⁴ *alawei* „întotdeauna”.

⁵ *kualet* „a se lupta”.

⁶ Informator Justina Horn, născută în 1939, com. Petrești, jud. Satu Mare.

⁷ Informator Johann Bertusch, născut în 1930, com. Petrești, jud. Satu Mare.

(magh. *Debrecen*), Nyiregyháza sau Nyirbátor, atât comercianții -deținători de „boldur”⁸ - cât și autoritățile nu cunoșteau dialectul șvăbesc.⁹ În asemenea condiții, asimilarea lingvistică nu avea cum să se producă în sens invers. Negustorii evrei sau maghiari nu aveau interesul să învețe dialectul șvăbesc care nu avea nici o întrebuințare practică pentru ei. Astfel, nu puține au fost situațiile în care șvabii -mai ales șvăboaicele- nu erau înțeleși de către cei din orașe decât prin semne. De aici au rezultat o serie de evenimente penibile, care i-au motivat cu timpul pe șvabi să învețe limba maghiară (Berner 1996: 43).

La începutul secolului XX, în cazul șvabilor maghiarizați, dialectul șvăbesc devenise un limbaj codat al bătrânilor, folosit numai în momentele când nu vroiau să fie înțeleși de către cei mai tineri. De o experiență similară a avut parte și autorul prezentelor rânduri, la Petrești, când Stefan Rimili a întrebuințat dialectul șvăbesc cu soția sa, atunci când au dorit ca autorul să nu înțeleagă conținutul celor spuse de către ei.

După crearea României Mari, autoritățile românești au făcut tot posibilul să îi re/germanizeze pe șvabi. Ungurii considerau, însă, că deznaționalizarea șvabilor s-a produs natural, sub influența mediului cultural, și că aceasta este dorința lor.¹⁰ Au rezultat două grupuri: șvabii maghiarizați care au avut sentimente ungurești, iredentiste, și cei care păstrau/și-au redescoperit originea germană. Presa românească și cea maghiară din perioada interbelică abundă în articole care dezbate pe larg problema apartenenței șvabilor.¹¹ Pot fi observate în diversele publicații, nu numai eforturile depuse de către instituțiile statului român pentru a-i re/germaniza pe șvabi, ci și rezistența celor filo-maghiari, în special a preoților romano-catolici de origine șvabă, în frunte cu episcopul Fiedler István. Preoții șvabi maghiarizați au mers până într-acolo încât au refuzat să îi spovedească pe cei care vorbeau șvăbește.¹² Se oferă exemple care arată situația dificilă a șvabilor care au dorit să fie scoși de sub influența maghiară.¹³ De pildă un articol interbelic semnalează că elevii șvabi din Petrești sunt obligați să frecventeze învățământul în limba maghiară, în locul celui german, de către preotul Tempfli István, care refuză să țină predica în limba germană, deși credincioșii îi cer acest lucru.¹⁴

Politica episcopiei romano-catolice pare să nu se fi schimbat nici în prezent. Într-o lucrare dedicată episcopului martir Scheffler János, a cărui identitate era suspendată între cea maghiară și șvăbească, apar idei cu iz tendențios precum: „a sváb nyelv soha sem üldözték az elmagyarosodott svábok” (Heinrich 2001:38) - șvaba nu a fost niciodată interzisă; „a legjobb magyar a szatmári sváb” (Idem.: 39);- cel mai bun ungur este șvabul; ;,,... a román kormányi a németeket és a sváb származású magyarokat küldte a halálba” (Idem.: 36) - statul român este unicul responsabil pentru deportarea șvabilor. Astfel, se consideră că fiind constrânși în lupta pentru supraviețuire, șvabii

⁸ bold- prăvălie provine din magh. „bolt”.

⁹ Informator Maria Nagy (Rimili), născută în 1952, com Petrești, jud. Satu Mare.

¹⁰ „Conform concepției maghiare de desnaționalizarea șvabilor, cadrează cu dorința lor, ba este naturală chiar sub influența mediului. Ca urmare șvabii ar trebui să recunoască și confirme întocmai acest proces natural” „Graiul neamului”, anul V, nr.2 din 18 ianuarie 1931, p.2.

¹¹ Vezi „Graiul neamului”, anul II nr. 2 din 8 ianuarie 1928, nr. 4 din 21 ianuarie din 1928, nr. 5 din 28 ianuarie 1928, nr. 9 din 26 februarie 1928.

¹² „Preoțimea și acuma și-a avut partea leului în această propagandă subversivă. Preoți, profesori de teologie, teologii unii străini, alții subvenționați și plătiți cu bani de ai statului român au cutreierat satele implorând și amenințând. Au fost de acei cari s-au adresat la convingerea religioasă a credincioșilor, terorizându-i că dacă nu se vor declara unguri nu vor fi împărțaiți, îngropați etc. Ne-am înșela însă foarte mult dacă am crede că cu propaganda și cu teroarea desfășurată la fața locului s-a isprăvit cu agitația contra recensământului.” „Graiul neamului”, anul V, nr.1 din 11 ianuarie 1931, p.1.

¹³ „Iată un caz unic în felul său. În comuna Foeni o familie numeroasă se declară șvabi. Când recensorul părăsește localul vede în coridor o fetiță plângând cu amar. Ca om cu inimă voind să o mângâie o întreabă: Ce plângi fetiță? Ce credeți, de ce plângea? Era elevă în claustrul călugărițelor Sf. Vincențiu din Orade și iată ce răspunde: Acum pe mine mă vor elimina din școală că ne-am declarat șvabi. Iată până unde poate ajunge șovinsimul, care a infectat până și blândețile inimii ale maicuțelor cari numai cu politica n-ar trebui să-și bată capul...” *Ibidem*.

¹⁴ „Hotarul”, anul IV, nr.117-118 din 26 martie 1938, p.3.

sătmăreni, își găsesc refugiul în „inimoasa cultură maghiară”, care i-a adoptat ca fii ai ei (Idem: 36-40).

Cu toate că recuperarea identității șvăbești/germane din perioada interbelică a fost semnificativă, ea a fost umbrată de cele ce au urmat. După terminarea celui de al Doilea Război Mondial, sovieticii au început deportarea șvabilor în Donbas, Ucraina. Tragediile prin care au trecut șvabii sătmăreni în timpul deportării ar merita o tratare distinctă, dar nu fac obiectul prezentei cercetări.¹⁵ Din punct de vedere antropologic, deportarea în U.R.S.S. a constituit lovitura de grație dată limbii și uneori identității șvăbești. Teama de a nu fi deportat i-a determinat pe cei mai mulți să se declare maghiari și să își ascundă/renege originea șvăbească. Nici în perioada comunistă nu era un avantaj să te declari șvab sau neamț, deoarece deseori erai etichetat drept „hitlerist”.¹⁶

Șvabii nu sunt singurii care s-au maghiarizat în fostul comitat al Sătmărulei. Pe lângă numeroșii români, evrei și ruteni maghiarizați se numără și slovacii (tăuții) din Livada (germ. *Wiesenhaid*, magh. *Sárköz*). Interesant este că în cazul slovacilor procesul de pierdere a identității se încheie abia la începutul perioadei comuniste. (Dancu 1997: 12-24)

Principala cauză a maghiarizării diverselor populații în nord-vestul României, după 1920, pare a fi o ripostă la procesul de românizare, la oroarea de instituțiile și sistemul românesc. Constatăm cu regret că statul român nu a reușit să creeze o atractivitate din punct de vedere cultural pentru minoritățile sale, cu toate că legislația, atât din trecut cât și cea actuală, le favorizează. Avem de a face cu dorința asumată a unor grupuri etnice care au preferat să graviteze înspre cultura maghiară, în dauna culturii naționale/locale.

Sintagma folosită de către Ernst Hauler este ilustrativă în cazul șvabilor sătmăreni: „maghiarizați fără contacte cu maghiarii”. Într-adevăr șvabii nu au fost maghiarizați de către populația maghiară, ci pe cale instituțională, prin școală și biserică, prin contextul istoric și geografic în care au fost puși. (Hauler, 1998) Tot un asemenea context a făcut ca un număr semnificativ al șvabilor care au emigrat în Germania, în timpul și după căderea perioadei comuniste, să se germanizeze.

În ceea ce privește localitățile cu populație șvăbească anchetate am observat că în Sanislău și Ciumești ultimii vorbitori ai dialectului șvălesc au dispărut la începutul secolului trecut. În Ciumești, singurul bărbat care mai cunoștea câteva expresii și cuvinte șvăbești, învățate de la bunicii săi în contextul mai sus amintit, atunci când nu vroiau să fie înțeleși, a decedat în anii 1950. În comuna Petrești, considerată drept cea mai reprezentativă comunitate a șvabilor din regiunea Careiului, actualmente sătenii sunt divizați: o parte se consideră maghiari, alții și-au păstrat identitatea germană/șvăbească. Între cele două grupuri au existat, încă din perioada interbelică, numeroase conflicte care au dus chiar la crime între frați.

O asemenea situație ne-a fost semnalată în Foieni, unde șvabii care se rugau în dialect și cei care utilizau limba maghiară constituiau grupuri separate în aceeași biserică, insultându-se reciproc: „Da sind wir gegangen zum Beten den Rozenkranz, dann hier sitzen die Schwaben, Fraue, und dort haben gesetze die Ungaren. Und hier haben wir deutsch gebetet und dort haben sie ungarisch gebetet: - *Habs Mau*, fog be a pofădat. Es war sehr schwer Deutsche, Schwäbische zu sein.”¹⁷

După spusele celor intervievați, aproximativ trei sferturi din populația Petreștiului a emigrat în Germania. Cei din urmă nu mai vorbesc dialectul șvălesc, ci germana standard, păstrând pe alocuri unele particularități ale dialectului. O altă categorie, pe cale de dispariție în prezent, este reprezentată de către șvabii care nu și-au pierdut dialectul și modul de viață tradițional. Realitățile

¹⁵ Deportarea șvabilor în U.R.S.S. a fost o adevărată dramă, una dintre nedreptățile și absurditățile istoriei. Șvabii sătmăreni nu au susținut în nici un fel regimul hitlerist, singura lor vină a fost că aveau sânge german, după cum arată și titlul inspirat al cărții scrise de Helmut Berner și Doru Radosav: *Und keiner weiß warum. Donbaß. Eine deportierte Geschichte.* - „Și habar nu avem de ce. Donbas. O istorie deportată.” Pentru o tratare mai detaliată a evenimentelor și mărturiile șvabilor deportați vezi Helmut Berner, Doru Radosav: *Und keiner weiß warum. Donbaß. Eine deportierte Geschichte*, Ravensburg, Landsmannschaft der Sathmarer Schwaben, 1996.

¹⁶ Informator Maria Nagy (Rimili), născută în 1952, com. Petrești, jud. Satu Mare.

¹⁷ Informator Lechli Wilhelmina, născută în 1921, com. Foieni, jud. Satu Mare.

observate de către noi pe teren, în ceea ce privește gradul de maghiarizare al localităților șvabești, sunt amintite și într-un articol din „Miteillungen der deutsch schwäbischen Volksgemeinschaft Sathmar” care apărea în germană și maghiară în perioada interbelică.¹⁸

Informatorul Johann Bertusch, un păstrător al identității șvabești, nu ratează nici o ocazie de a critica politicile de asimilare duse de către maghiari, cu precădere în limba lor. Critică mai ales instituția bisericii, dar și pe consătenii săi care și-au schimbat numele și au renunțat la identitatea șvabească: „Die Ungaren rai gekommen sind. Der haben viele der Namen verkauft, andere Namen wollen, ein ungarische Name. Und die Kinder in der Schule, dann war die ungarische Schule, wie soll ich sage euch sletscht ischt schwõba Schul. Mir send nou in dr taitsch Schua ganga. Aber dr nõ sind schõ fii it ungar Schua ganga, Kindergarten hõnd ze a. Kuime Kind i de taitsch Kindergarten. Allen Ungaren will, alle Ungaren wellen sei. Mir hõnd da hui itama ungarisch schwetzt, i hõt nicht ungarisch kenna. Sou fu diese Kind hõne klenet. Mir hõnd alle schwõbisch schwetzt, dr ganz Duarf hõt schwõbisch schwetzt. Aber wenn d'Umer rai komma send, alle Umer wuara. Z'halb Duarf ischt Umer wuara. Nõ, i will it mei nai saga das Schlechtekuait dou wenn ze kuaret hõnd. Dou send tumme Leit gsai wo dr Nama wo se hõnd i de Kirche, keresztelnet und hõnd z'Vaters Nama ket und als Eltera Nama hõnd ze fukauff, hõnd ze: Kuh Name odere Katze Name übernomma.”¹⁹

Relatările lui Johann Bertusch, reproduse mai sus, sunt confirmate și de către un articol al ziarului deja menționat, în care se afirmă că în Petrești, Tiream (germ. *Terem*, magh. *Terem*) Dindeștiul Mic (germ. *Bescheneid*, magh. *Kisdengeleg*, *Csárda*) copiii preșcolari nu înțelegeau deloc limba maghiară.²⁰ Singurul sat din zona Careiului unde se vorbește actualmente exclusiv șvabește este Dindeștiul Mic, fapt datorat poziției sale geografice, fiind mai îndepărtat față de principalele artere de circulație. Însă, tocmai cunoașterea dialectului șvabesc a încurajat emigrarea masivă spre Germania după 1989, satul rămânând puternic depopulat.

Un exemplu ilustrativ al procesului de pierdere treptată a caracteristicilor șvabești este cel al Mariei Nagy. Părinții celei intervievate deși vorbeau doar șvabește între ei, preferau să utilizeze în dialogul cu fiica lor limba maghiară. Motivația constă în faptul că tatăl ei a fost deportat în Rusia datorită originii șvabești. Conform logicii sale, dacă fiica sa renunța să mai vorbească dialectul șvabesc era ferită de posibilele pericole pe care le putea aduce asumarea identității germane.²¹ Prin urmare Maria Nagy, deși înțelege dialectul șvabesc, a învățat germană standard la școală, pe care o împeștrează uneori cu câteva cuvinte și particularități de pronunție șvabești. Ea a observat că dialectul șvabesc nu se poate scrie precum limba literară germană, decât transcrie dialectologic, ceea ce nu este la îndemâna vorbitorului de rând.

¹⁸ Astfel localitățile șvabești sunt împărțite în patru categorii, în funcție de prezența și intensitatea dialectului șvabesc. Peteștiul, Dindeștiul Mic și Tireamul intră în categoria, în care șvaba este vorbită în familie și între săteni, maghiara fiind prea puțin utilizată: „Die Umgangssprache ist in der Familie und im Verkehr mit anderen Dorfleuten die schwäbische. Ein großer Teil der Bevölkerung versteht, etwas weniger spricht gut oder weniger gut ungarisch. Sie erlernen das Ungarische erst in der Schule.” Ciumeștiul și Foieniul aparțin celei de a treia categorii, în care copiii deja sunt împărțiți între cei care cunosc mai bine șvaba decât maghiara și cei care se exprimau mai bine în maghiară decât în dialectul matern: „Der Erwachsenen sprechen unter sich in der Familie und außerhalb der Familie meistens schwäbisch; mit den Kinder teils schwäbisch, teils ungarisch. Bei Beerdigungen und auch in der Kirche wird in Abwesenheit des Pfarres deutsch gebet. Ein Teil der Kinder kann besser oder ausschließlich nur schwäbisch; versteht aber auch mehr oder weniger ungarisch, der andere Teil kann besser oder nur ungarisch, versteht aber auch meistens mehr oder weniger schwäbisch”. Sanislăul se află pe ultima treaptă, cea în care numai oamenii mai în vârstă cunoșteau dialectul șvabesc: „Das Schwäbische wird nur noch von alten oder einigen alten Leute, ja manchmal, in einigen Familien auch von jüngeren Leuten noch gesprochen.” „Miteillungen der deutsch schwäbischen Volksgemeinschaft Sathmar”, nr.5 din 25 decembrie 1927, pp.11-13.

¹⁹ Informator Johann Bertusch, născut în 1930, com. Petrești, jud. Satu Mare.

²⁰ „Wenn man nach Petri geht und von einem Kind unter 7 Jahren etwas ungarisch fragt, so wird zuerst große Augen machen und dann entweder erschrocken fortlaufen oder antwortet: „I wais ´it, was ´r wend.” Dasselbe würde einem in Terem und Beschenet passieren”. „Miteillungen der deutsch schwäbischen Volksgemeinschaft Sathmar”, nr.2 din 6 februarie 1928, p. 5.

²¹ Informator Nagy (Rimili) Maria, născută în 1952, com. Petrești, jud. Satu Mare.

Astăzi dialectul șvăbesc mai poate fi auzit în satele șvăbești, care se învecinau cu românii (din zona etnografică a Codrului) precum în Socond (germ. *Sukunden*, magh. *Szokond*), Beltiug (germ. *Bildeg*, magh. *Béltek*), Șandra (germ. *Schandern*, magh. *Sándra*), Homorod (germ. *Hamroth*, magh. *Homoród*), Hurezu Mare (germ. *Nanten*, magh. *Nántü*) sau Sâi (germ. Scheindorf, magh. *Szinfalu*) unde maghiarizarea nu a fost atât de puternică precum în zona Careiului. Evident, populația care cunoștea dialectul șvăbesc a fost prima care a plecat în Germania după 1990.

Ocazional mai pot fi întâlniți vorbitori ai șvabei în Petrești, Dindeștiul Mic sau Tiream. Tot aici trebuie amintită și remarca lui Johann Forstenheizer, președinte al filialei Satu Mare al Forumului Democrat German, un bun cunoscător al situației reale din satele șvăbești sătmărene. Dânsul consideră că în viitor șvabii de orientare pro-germană nu vor mai vorbi dialectul șvăbesc, ci germana standard. (Forstenheizer 2004: 89)

3. Ungurii: „tiszta magyarok” și „magyar ajkú svábok és románok”. Procesul de maghiarizare din arealul Careiului

În percepția generală, regiunea Careiului este considerată predominant unguerească. Pentru o încadrare corectă din punct de vedere etnografic/antropologic trebuie să facem o diferență între „tiszta magyarok” - „maghiarii curați” și „magyar ajkú svábok és románok” - românii și șvabii de limbă sau expresie maghiară. Cum putem face distincția între cele două categorii? După confesiune. Fiecare etnie își avea propria confesiune în regiunea Careiului: ungurii au fost protestanți, șvabii - romano-catolici, românii „autohtoni” erau cu toții greco-catolici (în prezent cei mai mulți au optat pentru confesiunea ortodoxă), coloniștii moți erau ortodocși. Constatăm, așadar, că dacă originea etnică ar constitui un criteriu, șvabii ar fi majoritari în regiunea Careiului, însă în prezent cei mai mulți dintre ei se declară maghiari.

O imagine despre intensul proces de maghiarizare din Câmpia Careiului ne-o oferă monografia comitatului Sătmăr, scrisă de Borovsky Samu în anul 1908, rămasă încă în anumite puncte un reper pentru istorici și etnologi. În ceea ce privește satele din jurul Careiului aflăm că Ciumeștiul avea pe atunci 2205 locuitori din care 1780 unguri, 141 șvabi, 280 valahi, iar după religie 1272 romano-catolici, 623 greco-catolici, 257 reformați, 27 izraeliți (Borovsky 1908: 52); iar Sanislăul 4830 de locuitori maghiari dintre care 2145 greco-catolici, 1734 romano-catolici, 707 reformați, 240 izraeliți (Borovsky 1908: 155). Conform recensământului citat, Sanislăul avea populație exclusiv unguerească, iar Ciumeștiul avea 1780 de maghiari. Din acest număr mare, numai cei reformați erau „tiszta magyarok” - unguri curați: 257 în Ciumești și 707 în Sanislău. Restul de 623 de greco-catolici în Ciumești și 2145 în Sanislău erau români, cei 1272 de romano-catolici din Ciumești și cei 1734 din Sanislău erau șvabi, iar cei 27 de izraeliți din Ciumești și cei 240 din Sanislău, firește că erau evrei. Iată rezultatele une abile politici de maghiarizare.

Referindu-ne la „tiszta magyarok”, constatăm că ungurii din arealul sătmărean au trecut la calvinism în urma sinodului ținut la Oar în 1554. (Asztalos, 1864). Singurul sat din Câmpia Careiului despre care putem afirma că într-adevăr este unul eminent unguerec, reformat este Berea, aparținător de Ciumești. În Evul Mediu s-a stabilit aici familia Darahy, care se trăgea din neamul Csák din comitalele Veszprém și Zala, în a cărei posesiune intrase satul, schimbându-și numele în Berey (Gindele 2010: 38).

Am alcătuit o schemă a maghiarizării șvabilor și românilor băștinași pentru a-i putea încadra mai bine pe cei chestionați. Ea cuprinde patru trepte:

1. șvabi/români care vorbesc română/șvabă,
2. șvabi/români care vorbesc română/șvabă cu multe cuvinte și expresii din maghiară
3. șvabi/români care vorbesc maghiara utilizând frecvent cuvinte și expresii șvăbești/românești
4. șvabi/români care vorbesc numai maghiară fără a cunoaște deloc șvabă/română.

În cazul șvabilor se impune încă o posibilă categorie: șvabi care nu mai cunosc dialectul șvăbesc, utilizând în mod curent germana standard.

În urma cercetărilor efectuate considerăm că principala idee, indusă românilor și șvabilor, care a dus la pierderea identității, a fost una de natură psihologică.

Punctul forte al maghiarizării consta în inducerea ideii că limba și apoi cultura pe care un individ a moștenit-o în familie sunt inferioare celei maghiare. Așa ne explicăm de ce „chișbirăul”²², crainicul din Tiream, el însuși român, cu toate că își vorbea bine limba maternă, refuza să anunțe veștile în română „ca să nu se facă de râs”. Evenimentul se petrecea în 1927 într-o comună alcătuită numai din șvabi și români. În viziunea „chișbirăului” analizat, limba română era considerată una a vulgului, fără a avea prestigiu precum cea maghiară, în consecință nu putea fi utilizată oficial.”²³ O asemenea poziționare poate fi întânită și la șvabi: s-au arătat surprinși atunci când Straubinger, un „domn mare” din Stuttgart, vorbea numai șvăbește. În concordanță cu mentalitatea șvăbească sătmăreană, „domnii” veritabili erau doar aceia care vorbeau maghiară. Nu se mai văzuse până atunci ca un intelectual să utilizeze exclusiv dialectul șvălesc. Încă o dovadă a enclavizării culturale a șvabilor o constituie, întrebarea pe adresată lui Straubinger: dacă în Germania șvabii cunosc limba maghiară.²⁴ O particularitate a procesului de maghiarizare a șvabilor o constituie inducerea ideii de către intelectualii maghiarizați că șvaba este o „germană stricată”, un grai caraghios, care nu este folosit nicăieri în lume.²⁵

4. Șvabii sătmăreni: între rezistență, conflicte și identitate difuză

Se poate constata că în unele cazuri pe care cercetarea de teren ni le relevă, asimilarea unui anumit grup a fost superficială, „o asimilare asumată ce ascunde frecvent disimularea”, după cum o numește Alin Gavreliuc. El explică din punct de vedere psihologic de ce în unele societăți, indivizii caută să fie acceptați de către membrii comunității dominante și consideră că „acest conformism de suprafață poate să meargă uneori până la-renunțarea la identitate- (de genul abandonării, la propriu, a numelui și prenumelui) fiind, de fapt, o disimulare care ar putea rezulta dintr-o necesitate de a ascunde, de a camufla diferențele, fără a le abandona.” (Gavreliuc 2011: 57). Un exemplu demonstrativ este cel al copiilor, care au o tendiță spre conformismul școlar inclusiv pentru limba impusă, chiar dacă este una străină, însă, în aceeași măsură sunt interesați și de mediul familiar de unde nu vor să fie excluși. (Ibidem).

²² „chișbirău”- crainic, cel care anunță dispozițiile legale prin baterea tobei. Cuvântul este rămas de pe vremea administrației austro-ungare, provine din magh. *kisbiró* care s-ar traduce „primar mic”. Pe lângă îndatoririle de crainic, chișbirăul putea primi diverse responsabilități cum ar fi: să ajute la numărarea voturilor, să păzească clădirea primăriei etc.

²³ „Graiul neamului”, anul I, nr.23 din 2 octombrie 1927, p.1.

²⁴ „Wer könnte sich nicht mehr erinnern am Mgr. Straubinger päpstlicher Kämmerer aus Stuttgart der im vergangenen Herbst unsere Schwaben Dörfer besuchte? Die große Liebe zu seinen katolischen Schwabenbrüder führte den hohen Gast zu uns. Unsere Volk fühlte es. Er besuchte meistens ohne Begleitung unsere Gemeinden. Er konnte es tun, denn er ist ein gebürtiger Oberschwabe und spricht daher unseren schönen, kräftiger schwäbischen Dialekt. Und da gab's ein Staunen, freundige Überraschung, ja sogar Tränen in die Augen unserer Landsleute. Man wollte nicht glauben, dass ein so „großer Herr”, nicht nur schwäbisch kann, sondern auch spricht. Es galt doch bis jetzt dass die „wirklichen Herren” immer ungarisch reden. Und siehe da kam ein Domherr und er spricht kein Wort ungarisch, nicht nur schwäbisch. Die Herzen öffneten, sich bald, man wurde vertraulich und er wurde sogar gefragt, ob in die Schwaben in Deutschland denn nicht ungarisch sprächen!”. „Miteillungen der deutsch schwäbischen Volksgemeinschaft Sathmar”, nr.3 din 12 octombrie 1927, p.1.

²⁵ „Nur zu oft mussten wir es früher hören dass unser schwäbische Dialekt ein „verdorbene Deutsch“ sei dass man so wie wir sprechen nirgends auf der Welt spricht. Und sagen wir es nur offen viele von uns schämten sich im Kriege oder anderswo sie mit Reichsdeutschen zusammenkamen, mit ihnen in unserer Mundart zu sprechen. Sie wollten sich nicht lächerlich machen und leugneten es oft lieber ab, dass sie Deutsche sind. Heute wissen es wir, dass man unsere schwäbische Mundart auch in Deutschland spricht. Das wissen aber vielleicht doch nicht alle in Sathmar, dass man von den Büchern, die unserem Dialekt geschrieben sind oder in einem Dialekt, der von dem ungeringen nur wenig abweicht, eine ganze Bibliothek zusammenstellen könnte. Wir wollen von jetzt an in jeder Nummer unserer Mitteilungen einige Gedichte bringen“. *Idem*, nr.3 din 15 martie 1928, p.15.

Constatăm, aşadar, că identitatea şvabului sătmărean comun generic ţine, de fapt, de poziţionarea individului între a fi pro-maghiar şi pro-german/şvab, implicit de conflictele care decurg de aici: „...weil di bi Kschaidere gsai, hõnt ze umer Nama g'nomma. Da send diãne Leit stark tumm gsai... - *Wenn da Hochzeit ket hauscht, warum huascht s Vaters Name abkleignet, warum hõascht der ungar Name übernomma?* Die Kschaide hõnts it macht nu die tumme Leit. Jetzt sind sie viel in Taitshland und wenn sie hui kommed: - *I bi nume deiz wone gsai bin, jetzt bin i Schua deiz...* - *Ne most ugrálj hõgy Némethbe vagy. Jó ez a név. Le tagadtad. Meg ott is csak nagy magyar vagy, hiába Némethbe vagy.* I sags ge jedem is Maul nei most kuin kummer ha: - *Jó vann. Jani bácsi – Jó van, sage i. Menjetek a lú faszba.*”²⁶

În interviurile realizate cu persoanele ce păstrează o identitate şvăbească/germană, apare motivul stigmatizatului. Identitatea şvăbească aduce cu sine nu numai mândria de păstra moştenirea strămoşilor, pe când cea germană de integra moştenirea locală în cultura naţională, ci aduce şi batjocuri din partea consătenilor maghiarizaţi sau deportări. În acest sens s-a născut şi zicala folosită de către unii şvabi maghiarizaţi: „Svábnak lenni nem bűn de szégyen” – „A fi şvab nu e păcat, dar e o ruşine”. Experienţele individuale vin să confirme cele mai sus afirmate: „Ich war zwanzig Jahre, da sind die Ungaren hier gekommen in 1940. Wir waren sehr wenig Deutsche, schwäbische. Und dann haben sie gespottet mit uns, sie schreiten hõgy: -*Sovábok a hid alla, magyarok a pócra – Die Schwaben unter der Brücke, die Ungaren auf dem Tisch.* Und war ein Bal einmal und wir sind ausgegangen im Bal. Wenn wir hinein gekommen sind, kommt ein Mädchen, sagte mir: - *Wenn du nichts eintritt sind in die ungarische Gruppe dann geh hinaus von die Kulturhaus.* Ich bin nach Hause gekommen und habe meine Mutter und mein Vater geweint: -*Warum sind wir Schwaben? Warum sind wir nicht Ungaren wie die andere Leute?* So haben sie mit uns gespottet.”²⁷

Asistăm, mai ales după 1989, la un fenomen de redescoperire a identităţii germane la şvabii sătmăreni, favorizată de emigrarea spre Germania, dar şi de către sursele de informare mult mai accesibile publicului larg. Începând cu 1990 un număr semnificativ de şvabi din Petreşti au revenit la numele şvăbesc deoarece numele maghiar le aducea numeroase greutăţi în Germania. Iată câteva exemple: Horn – Hársfalvi, Reich – Récsei, Dietrich – Dolgos, Feldi – Földi, Ressler – Rétfalvi, Moser – Mádaras, Botlinger – Békes etc.²⁸ De multe ori numele de familie rămân expresia identităţii în cazul şvabilor sătmăreni. Aşa se pot explica paradoxurile prin care fraţii din aceeaşi familie se declară unul ungar şi celălalt şvab/german.

Constatăm, aşadar, că identitatea şvabului sătmărean generic este tributară dorinţei personale, de a alege între a se integra în cultura maghiară sau cea germană, uneori de a pendula între cele două, născându-se astfel o identitate difuză, după cum cercetările de teren o relevă: „Dr sei ischt besser gsai awe dr õige Nama wo se gebuara send. Dou ischt a sou gsai. Wa wuais i wia dr schwõba Sproche ischt schõ ganz fu falla, wenig schwätzet schwõbisch, alle ungarisch. I wuais it wie das ischt. I kann deis it fuschta. Aber t'Eltara nou mei, t'Eltara nou mei, aber wuaischt i hanne ne fii gsait dou we se Hochzeit hõnd ket ischt dr Ding gsai in Grautlanter, gsai dr Jouze sags guat dm Heim Pistas sei Soger. Dr Csenger Jouse zischt wenn dr Hochzeit ket hõt er isch schõ nagykoru gsai er hõt gsait: -*I ger kuia fremda Nama, i will mei Vaters Nama blaiba.* Und zetege send fii und hõnd dr Nama schõ spät zrück g'noma wenn schõ spät isch gsai und de õigene Name it fukauff, abkleignet.”²⁹

Bibliografie

- ASZTALOS, György, *A nagykárolyi reformatus egyház története*, Debrecen, Városi Kny, 1864.
 BERNER, Helmut, *Weißer Vogel, rote Milch*, Ravensburg, Landsmannschaft der Sathmarer Schwaben in der Bundesrepublik Deutschland, 1996.

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ Informator Lechli Wilhelmina, născută în 1921, com. Fienen, jud. Satu Mare.

²⁸ Informator Johann Bertusch, născut în 1930, com. Petrifeld, jud. Satu Mare.

²⁹ *Idem.*

- BERNER Helmut; RADOSAV, Doru, *Und keiner weiß warum. Donbaß. Eine deportierte Geschichte*, Ravensburg, Landsmannschaft der Sathmarer Schwaben, 1996.
- BOROVSKY, Samu, *Szatmar Varmegye*, Budapest, Országos Monografia Társaság, 1908.
- DANCU, Paul, *Colonizarea slovacilor în comitatele Satu Mare, Ugocea și Maramureș din secolele XVIII și începutul secolului XIX*, Nădlac, Editura Societății Culturale și Științifice “Ivan Krasko”, 1997.
- FORSTENHEIZLER, Johann, „*Șvabii sătmăreni între identitate și căutarea identității*“ în *Istorie & perspective*, Sibiu, Editura Honterus, 2004.
- GAVRELIUC, Alin, *Psihologie interculturală. Repere teoretice și diagnoze românești*, Iași, Editura Polirom, 2011
- GAUSS, Adalbert Karl; WEIDENHEIM, Johann; *Die Donauschwaben, Bild eines Kolonistenvolkes*, Freilassing, Pannonia Verlag, 1961.
- GEHL, Hans, *Sprachliche Studien über die Sathmarer Schwaben*, Tübingen, Institut für donauschwäbische Geschichte, 2001.
- GINDELE, Robert, *Ciumești- ghid cultural și istoric*, Satu Mare, Editura Muzeului Județean Satu Mare, 2010.
- GRIGOROVITĂ, Mircea, *Din istoria colonizării Bucovinei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.
- HAULER, Ernst, *Istoria nemților din regiunea Sătmarului*, Satu Mare, Lamura Verlag, 1998.
- HEINRICH, Ferencz, *Scheffler János - vértanú püspök. Szent földön született, vértanúként halt meg*, Baia Mare, Lórettói Növérök Nyomda, 2011.
- KAHL, Thede, „*Wandlung von ethnischen Identitätsmustern bei den Aromunen (Vlachen) Bulgariens und ihre Folgen*“ în Lineau, Cay & Ludwig Steindorff, *Ethnizität, Identität und Nationalität in Südosteuropa*. München, 2000, vol. 64, p. 19-47.
- KAHL, Thede, „*Ethnische, sprachliche und konfessionelle Struktur der Balkanhalbinsel*“ în Uwe Hinrichs, Thede Kahl, Petra Himstedt- Vaid (ed.), *Handbuch Balkan*. Wiesbaden, Harrassowitz, 2014, pp. 87-134.
- KOCH, Stefan, *Die Sathmarer Schwaben-Oberschwaben im Südosten*, Weingarten, Köreperbehinderten Zentrum Oberschwaben, 1984.
- KUHN, Walter, *Deutsche Sprachinselforschung. Geschichte, Aufgaben, Verfahren*, Plauen, i.V. G.Wolf, 1934.
- MEIER, Ernst, *Schwäbische Volkslieder mit ausgewählten Melodien*, Berlin, Verlag von Georg Reimer, 1855.
- MERTZ, Margit, *A Szatmári svábok népviselete*, Budapest, Német néprajztanulmányok, 1943.
- NAGY, Iván, *Magyarország családai cimerekkkel és nemzékrendi táblákka*, Pest, Ráth Mór Kiadó, 1863, vol. 6
- NIEDHAMMER, Lutz, *Lebenserfahrung und kollektives Gedächtnis. Die Praxis der „Oral History“*, Frankfurt am Main, Syndikat, 1980,
- PĂCLIȘANU, Zenobius, *Deutsche und Magyaren. Der Entnationalisierungskampf gegen die Sathmarer Schwaben*, București, Editura Dacia, 1941;
- SZIRMAY, Antal, *Szatmár varmegyei fekvése története és polgári esmérete*, Buda, Magyar Királyi Universitas, 1810, vol. 2.
- SCHENK, Annemie, *Deutsche in Siebenbürgen. Ihre Geschichte und Kultur*, München, Beck, 1992.
- SCHWEDT, Herbert; SCHWEDT, Elke; *Schwäbische Bräuche*, Stuttgart, Kohlhammer, 1984.
- STEPHANI, Claus, „*Die Sathmarschwaben auf der suche nach ethnischer Identität*“ în *Geschichte, Gegenwart und Kultur der Donauschwaben. Texte aus der aktuellen Diskussion 2*, pp. 57-63.
- STRAUBINGER, Johann, *Die Schwaben in Sathmar Schicksale oberschwäbischer Siedler in Südosten Europas*, Stuttgart, Verlag Keplerhaus, 1927.
- VONHÁZ, István, *A szatmármegyei német nyelvjárás*, Budapest, 1908.

VONHÁZ, István, *A Szatmármegyei német telepítés*, Budapest, 1931.

Presă

„Hotarul”, 1938.

„Mitteilungen der deutsch schwäbischen Volksgemeinschaft Sathmar”, 1927-1928.

„Graiul neamului”, 1927-1928, 1931.

